

Groei­kansen scheppen voor kruiden

Productief kruidenrijk grasland levert naast meer biodiversiteit ook meer waarde op voor de bedrijfsvoering. Herinzaai met kruidenrijk grasland is soms niet mogelijk of gewenst, met name niet op veenbodems. In de praktijk blijkt doorzaai moeilijk. Vanuit de projecten 'Winst en weidevogels' en 'Proeftuin Trots op Krimpenerwaard: Weidebuffet met kruiden' is er een proef aangelegd om de mogelijkheden van doorzaai te onderzoeken.

TEKST PEDRO JANSSEN & TEUS VERHOEFF | FOTO'S LOUIS BOLK INSTITUUT

Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat kruiden als cichorei, smalle weegbree, karwij, duizendblad, pimpernel en klavers in staat zijn om een hogere productie te halen dan een regulier grasland terwijl ze geen kunstmest kregen en een vergelijkbare voederwaarde hadden. (Zie artikel 'Productief kruidenrijk grasland biedt kansen' in *Ekoland* 4/2020 pag 26-27)

Door de aanwezigheid van bloeiende soorten kunnen deze mengsels ook de biodiversiteit verhogen. De beste resultaten werden tot nu toe echter behaald

Kruiden en klaver	Kg ha ⁻¹
Cichorei	0,7
Smalle weegbree	1,3
Rode klaver	3,0
Witte klaver	2,0
Karwij	1,0
Rolklaver	0,6
Duizendblad	0,3
Vertakte leeuwentand	0,3

Tabel 1 Zaaizaad dichtheden voor productieve mengsel

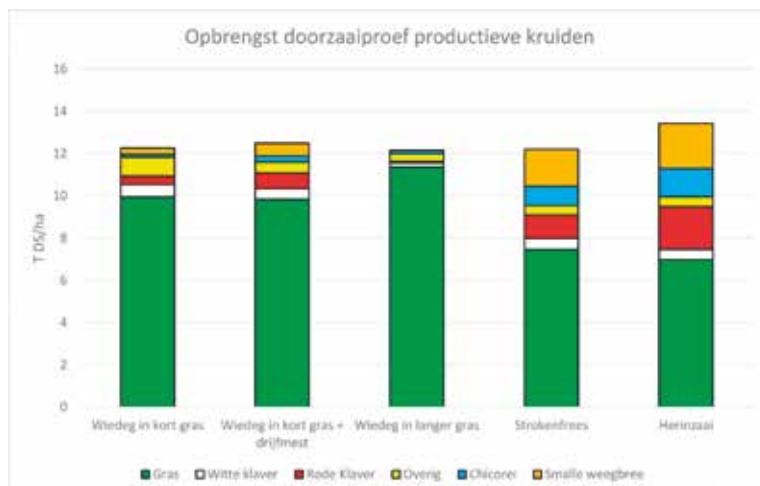
bij herinzaai met deze mengsels. Vanuit het oogpunt van kosten en verliezen van nutriënten, bodemkwaliteit en biodiversiteit is herinzaai echter niet gewenst, met name niet op veenbodems waar bodemdaling een rol speelt. Doorzaaien zou hiervoor een mogelijke oplossing kunnen zijn maar in de praktijk lijkt dit heel moeilijk.

Welke moeilijkheden kom je tegen bij het doorzaaien? Om te begrijpen waarom het doorzaaien van kruiden vaak mislukt, moet er gekeken worden naar de uitdaging die er überhaupt is met productief kruidenrijk grasland. Dit is de balans tussen de kruiden en de grassen. De verschillende plantensoorten zullen altijd met elkaar concurreren om licht, water en nutriënten. Het is dus vaak zoeken naar de omstandigheden waarbij de verschillende soorten een goede balans vinden en er niet één te dominant wordt. Deze concurrentiestrijd is precies de reden waarom doorzaaien vaak een lastig verhaal is. Als er kruiden gezaaid worden, moeten de kiemplanten zich ontwikkelen tussen de al ontwikkelde grasplanten. Tegen de tijd dat het nieuw gezaaide kiemplantje zich heeft ontwikkeld, zijn de grasplanten er om heen al zo groot dat er geen licht meer over blijft.

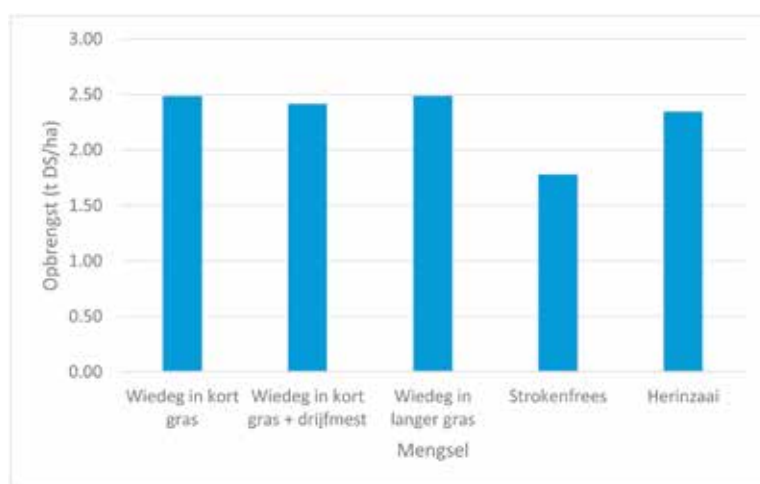
Met een vergelijkbare strokenfrees werden er op grotere schaal meerdere hectaren met kruiden ingezaaid in 2020 (LBI).

Doorzaaien biedt kansen voor melkveehouders die in bestaand grasland een hoger aandeel kruiden willen realiseren.

Figuur 1 Grasopbrengst van 2020 gesplitst naar plantsoorten. Herinzaai is de controle behandeling waarmee vergeleken kan worden.

Figuur 2 Opbrengst 1e snede (ton DS per ha) in doorzaaioproef.

Wat zijn de ervaringen tot nu toe met doorzaaien van kruidenrijk grasland? Gebruikelijk worden gras maar ook kruiden vaak doorgezaaid met een wiedeg of een vredo doorzaaimachine. Als deze worden ingezet zullen er nieuwe kruiden komen op open plekken in de zode, maar geen nieuwe kruiden op plekken waar de zode dichter is. Voor een goede opbrengst is het echter nodig dat de kruiden evenredig over het perceel verdeeld staan. Om een goede evenredige kieming te krijgen moeten de kruiden dus de ruimte krijgen om te ontwikkelen.

In augustus 2019 is er een proef op veengrond aangelegd bij biologische melkveehouder Jan de Pater. In deze proef zijn vijf behandelingen aangelegd in vier herhalingen:

- Doorzaai met wiedeg in kort gras zonder drijfmest in voorjaar
- Doorzaai met wiedeg in kort gras en drijfmest in voorjaar
- Doorzaai met wiedeg in relatief lang gras zonder drijfmest in voorjaar
- Doorzaai met strokenfrees in kort gras zonder drijfmest in voorjaar
- Herinzaai na frezen en spitten zonder drijfmest in voorjaar

Voor het korte gras bij doorzaaien werd gezorgd door te maaien met een stopplengte van drie centimeter. Het relatief lange gras had een lengte van tien centimeter. Het doorzaaien is gedaan met het mengsel uit tabel 1. De herinzaai is gedaan met hetzelfde mengsel aangevuld met 30 kg/ha Engels raaigras. Weersomstandigheden na doorzaai waren vrij droog, maar na een aantal weken kwam er voldoende regen zodat het weer vochtig genoeg werd. Acht weken na doorzaaien is het perceel gemaaid en is het kort de winter in gegaan. Na de eerste snede in 2020 hebben alle behandelingen drijfmest ontvangen. Door het jaar is de proef in 2020 vier keer gemaaid en niet beweid.

Resultaten. Uit de metingen die in 2020 zijn uitgevoerd kan worden geconcludeerd dat het doorzaaien met de strokenfrees in kort gras het meest succesvolle is (figuur 1). Het aandeel kruiden in deze behandeling (40 procent van de totale opbrengst) komt het meest in de buurt van de behandeling met herinzaai (50 procent). Ook opvallend is het verschil tussen de behandelingen waarin met de wiedeg is doorgezaaid. Vooral bij de behandeling waar in langer gras is doorgezaaid is heel duidelijk dat er weinig kruiden (5 procent) zijn opgekomen. In de behandelingen met korter gras

Strokenfrees in actie. Deze is speciaal ontwikkeld voor het doorzaaien van kruiden in bestaand grasland door melkveehouder Erik van der Velde. Ook duidelijk is te zien de korte stoppel waarin is doorgezaaid.

'Kiemplanten moeten zich ontwikkelen tussen volgroeide grasplanten.'

Resultaat van strokenfrees in juli 2020. Kruiden zijn goed gekiemd in de stroken en het gras is goed hersteld (LBI).

zijn wel klavers opgekomen, maar behoorlijk ongelijk verdeeld (20 procent).

De behandeling waarin de strokenfrees is gebruikt voor het doorzaaien heeft echter ook een nadeel in de eerste snede. Hierin is de opbrengst namelijk lager dan de andere behandelingen (Figuur 2). Dit komt waarschijnlijk door de schade die deze machine veroorzaakt. Op jaarbasis maakt het echter op gebied van opbrengst geen verschil, de schade wordt weer goedge maakt in de rest van het jaar. Komend jaar wordt nog aan de opbrengst aan de eerste snede gemeten.

Conclusies en aanbevelingen. Het blijkt mogelijk om productieve kruiden door te zaaien in een bestaand grasland. Dit biedt veel kansen voor melkveehouders die bestaand grasland hebben en hier een hoger aandeel kruiden in willen realiseren, zonder hun grasmat onder te ploegen en opnieuw in te zaaien. Aandachtspunten bij doorzaaien van kruiden zijn:

- Doorzaai in het najaar;
- Gras zo kort mogelijk maken voor doorzaai;
- Doorzaaien met strokenfrees;
- Zorgen dat het perceel in het najaar kort de winter in gaat;
- In het voorjaar geen bemesting om de kruiden zoveel mogelijk kans te geven. ■

Pedro Janssen werkt bij Louis Bolk Instituut), Teus Verhoeff werkt bij PPP-Agro

Workshop Biokennisweek

85 - Doorzaaien productiekruiden in grasland; toch mogelijk?

Di 19 Jan | 15.00 - 15.30 | Online

Met Pedro Janssen - Louis Bolk instituut

88 - Koeien en kruiden

Di 19 Jan | 16.00-16.30 | Online

Met Nyncke Hoekstra en Anne Jansma - Louis Bolk Instituut

Kijk voor alle informatie op het Biokennis-katern vanaf pagina 21, of op www.bio-beurs.nl